

Bjersjöholms slott - loge

Byte av taktäckning
Bergsjöholm 1:1, Ystad kommun, Skåne län
Antikvarisk medverkan/2021
Carita Melchert

Titel: Bjersjöholms slott - loge

Författare: Carita Melchert

Kulturmiljörapport: 2021:29

Omslagsbild: Vy över gamla slottet Bjersjöholm och ekonomibyggnaderna. Det nya plåttaket mitt i bild

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Inledning	2
Administrativa uppgifter	2
Sammanfattning av utförda arbeten	2
Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning	2
Byggnadshistorik (med relevans för åtgärderna)	3
Utförda åtgärder	3
Material	4
lakttagelser som gjorts under arbetet	4
Avvikelser från tillståndsgivna/beslutade handlingar	4
Kulturhistorisk bedömning av arbetet	4
Bilder	5

Inledning

Länsstyrelsen har beviljat bidrag till vård av värdefull kulturmiljö, byte av tak på logbyggnaden vid Bjersjöholms slott. Bjersjöholms gamla slott utgör byggnadsminne sedan 1986 medan godsets ekonomibyggnader och det nya slottet ligger utanför skyddsområdet.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: Dnr 434-39331-2020

Beslutsdatum: 2021-03-16

Beviljat bidrag:

50 procent av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna, dock högst 700 000 kronor. Därtill bidrag på 24 750 kronor för antikvarisk medverkan.

Fastighet: Bergsjöholm 1:1

Kommun: Ystad

Åtgärdsförslag: Underhållsbehov och åtgärdsförslag 2020-10-14, Carita Melchert, Kulturen

Beställare/byggherre: Fredrik Ahlström

Entreprenör: TioTak AB

Antikvarisk medverkan, rapportens författare: Carita Melchert, Kulturen

Kulturens projektnummer: B_2020_0056

Arbetena påbörjades: augusti 2021

Arbetena slutfördes: oktober 2021

Sammanfattning av utförda arbeten

Plåttaket på logen har bytts till ny plåt. Befintlig takkonstruktion har behållits och kompletterats med ny läkt och duk. Rötskador på taklag har lagats och förstärkts. Logen har försetts med avvattning.

Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning

Takplåten på logen var rostig och det fanns synliga hål och läckage som orsakat skador på murverk och i takkonstruktion. Takplåten var partiellt lappad och lagad under tidens gång. Det fanns även behov av att byta eller laga rötskadat virke i takstol, remstycke och läkt. Topografin är sluttande mot byggnaden varför avvattning behövde tillföras för att minska fuktbelastning på stomme och grund.

Logen har använts för förvaring av halm men då det uppförts nya ekonomibyggnader en bit bort kommer den inte att längre behövas för detta syfte. Ägarens ambition är att bevara den äldre gårdsbilden och hitta nya funktioner för byggnaderna. Första steget är att säkra byggnaden med ett tätt tak. Ladugårdsbyggnaderna väster om den aktuella logen står i dagsläget också utan användning.

Byggnadshistorik (med relevans för åtgärderna)

Det gamla slottet uppfördes på 1500-talet medan de äldsta delarna av ladugården är från 1700-talet. Slottets östra byggnad är sammanlänkad med den aktuella ekonomibyggnaden (logen) via en mur. Skyddsområdet gränsar dikt an mot ekonomibyggnadens norra gavel och sträcker sig en bit söderut på byggnadens båda sidor och runt slottet där trädgård och vallgrav funnits förut.

Den äldsta ladugården bestod av fyra längor, materialbod och loge i öster och två stall i väster. På det som varit materialbod finns årtal 1770 som ankarjärn i ena gaveln och på motstående länga finns årtal 1768. Materialboden och logen har senare byggts samman genom att logen förlängts åt båda hållen och det har även tillkommit en vinkelbyggnad på logens östra sida. Den före detta materialboden har byggts om till stall och nyligen renoverats med nytt tak av röd trapetskorrugerad plåt och ny inredning.

Taklaget i den aktuella nord-sydliga loglängan har någon gång ändrats och kompletterats med högben medan den östra vinkelbyggnaden kan vara i original. Taket var täckt med sinuskorrugerad omålad plåt som låg på öppen läkt. Plåttaket antas vara från sent 1800-tal eller början av 1900-talet.

Utförda åtgärder

Takplåten demonterades och ny byggläkt av trä monteras. På byggläkten lades underlagsduk och ny läkt. Taket riktades med hjälp av den nya yttre läkten. På läkten monterades ny plåt i två skift i höjddled. Mellan duk och plåt finns luftspalt. På den öst-västliga längan monterades två flata ventilationshuvar inock, ungefär lika de tidigare. I denna del planeras hållas hästar varför ventilation är nödvändig. Skadade eller saknade vindskivor och takfotsbrädor ersattes med nya vitmålade brädor lika befintligt. Nya fabrikslackade hängrännor och stuprör har monterats på hela byggnaden. Hängrännor i samma röda färgnyans som takplåten och vita stuprör i syfte att harmoniera med fasaderna.

Skadad läkt, delar av takstol och hammarband som är i direkt anslutning till plåttaket har ersatts i minsta möjliga mån. Skadade delar har tagits bort och friskt virke har skarvats i med nytt virke i samma dimensioner som befintligt.

Material

Trapetskorrugerad (TP20) plåt med tegelröd färg fabrikat SSAB (takets areal är ca 3 200 m²)

Underlagstak och kondensskydd Tectis Roofproof 1500 mm

Läkt: Teknol Agua Black 22 x 100, JR-Wood Oy

Iakttagelser som gjorts under arbetet

Före åtgärderna var taket täckt med sinuskorrugerad galvaniserad omålad plåt. Plåten låg på öppen läkt. Vågorna på plåten var rundade och jämfört med generellt i dagens läge ovanligt grunda, cirka 40-50 mm. På plåtens undersida fanns stämpeln "Stockholms galvaniseringsfabrik". Plåtens ålder har inte gått att noggrannare bestämma men fabriken har tillverkat varmgalvaniserad plåt sedan 1895.

Wikipedia: Stockholms Galvaniseringsfabrik AB startades 1895 under namnet Stockholm Galvaniseringsfabrik. Företaget sysslade med galvanisering, varmförzinkning och tunnplåtslageri. Bland de ursprungliga produkterna fanns galvaniserad plåt och kärl, samt galvaniserat smide och gjutjärn.

Avvikelser från tillståndsgivna/beslutade handlingar

Bidraget beviljades initialt med förutsättningarna att nytt takmaterial skulle vara sinuskorrugerad plåt med profil lika befintlig, kulör neutral/grå, samt att taken kompletteras med hänggrännor och stuprör i grå färgnyans, fabrikslackade, lika färgnyans som taket.

På grund av svårigheten att få fram material och de prishöjningar gällande material som just nu sker godkände Länsstyrelsen istället fastighetsägarens önskemål om att lägga rött trapetskorrugerad plåt, lika som på det intilliggande stallet (före detta materialboden). Länsstyrelsen godkände även komplettering med ny läkt och duk.

Kulturhistorisk bedömning av arbetet

Åtgärdsförslagets intentioner har följts, det vill säga det reviderade förslaget som innebär rött trapetskorrugerad plåt (reviderat efter beslut om bidrag). Arbetet har utförts med god kulturhistorisk kännedom och hantverksskicklighet. Sammantaget är arbetet väl utfört med hänsyn till anläggningens och miljöns kulturhistoriska värden. Åtgärderna bidrar till byggnadens långsiktiga bevarande och möjlighet till att bruka byggnaden och anläggningen.

Bilder

Flygfoto 2020, Lantmäteriet ©. Den aktuella logen markerad.

Före åtgärder. Till vänster i bild östra vinkellängan, till höger norra delen av logen.

Före åtgärder. Till vänster i bild östra vinkellängan, till höger norra delen av logen.

Före åtgärder. Till vänster i bild södra delen av logen, till höger östra vinkellängan.

Före åtgärder. Logens västra takfall och skärmtak. Till höger i bild skymtas den före detta materialboden, nu häststall.

Före åtgärder. Logens västra takfall.

Före åtgärder, takmöte av de två längorna.

Före åtgärder. Östra vinkellängan, vy mot öster. Notera de många små hålen i den gamla plåten.

Före åtgärder. Nord-sydliga längan, vy mot söder.

Före åtgärder. Exempel på skador, västra takfallet.

Före åtgärder. Stämpel på den gamla plåten. Stockholms galvaniseringsfabrik.

Under arbete. Längst till höger i bild ligger den gamla plåten kvar som lyfts bort. Mitt i bild takstolen, till vänster är duken lagd och längst till vänster är också den nya läkten lagd.

Ny läkt och duk.

Under arbete. Den nord-sydliga längan vy mot söder, duk och läkt är monterat.

Under arbete. Den nord-sydliga längan, sparren dikt an gavelväggen till vänster i bild är förstärkt med nytt virke.

Under arbete. Nord-sydliga längan, exempel på virkeslagningar och förstärkning taklag mot väster.

Under arbete. Öst-västliga vinkellängan.

Under arbete. Öst-västliga vinkellängan, vy mot öster.

Under arbete. Öst-västliga vinkellängan. På bilden ser man läkt som läggs från nock till takfot under duken (röd pil), samt strö- och bärläkt som ligger ovanpå duken.

Ny träskyddsbehandlad läkt och nya vindskivor.

Efter åtgärder nord-sydliga längan vy mot söder.

Efter åtgärder. Öst-västliga längan vy mot öster.

Efter åtgärder, takmötet av de två längorna.

Efter åtgärder, nord-sydliga längan vy mot norr.

Efter åtgärder, västra takfallet (avvattning återstår att montera).

Efter åtgärder, västra takfallet (avvattning återstår att montera).

Efter åtgärder, norra och östra takfallen (avvattning återstår att montera).

Efter åtgärder, öst-väsliga längan östra takfallet (avvattning återstår att montera).

Efter åtgärder, östra och södra takfallen (avvattning återstår att montera).

Efter åtgärder. Norra längan.

Efter åtgärder östra och norra längorna.

Efter åtgärder östra längan.

Efter åtgärder västra takfallet.

Stämpel som fanns under den gamla plåten som revs. Stockholms galvaniseringsfabrik.

GALVANISERAD PLÅT
framställd enligt den *gamla beprövade varma metoden*, varigenom plåten erhåller ett
tjockt, absolut rostskyddande zinkpålägg,

är marknadens billigaste och effektivaste
tillverkad av **1:ma svensk svartplåt** vid
Fabriksmärket: »—————»

taktäckningsmedel. **Varmgalvaniserad plåt**,
vår fabrik, är alljämt ledande inom landet.
tillförsäkrar köparen **bästa svenska vara.**

*Upprepade provtagningar, varöver vederhäftiga intyg kunna pre-
steras, ha visat, att varmgalvaniserad plåt praktiskt taget icke
undergått någon förändring efter att ha varit pålagd i c:a 40 år.*

STOCKHOLMS GALVANISERINGSFABRIK, Liljeholmen
Sedan 1895 tillverkare av **varmgalvaniserad plåt.**

SWEDBERGS BOKTR.
STHLM.

Foto ur: Lingmans kulturplåtslageri (Facebook).